

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1980 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1981

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1980

VILNIUS

1981

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1980

VILNIUS

1981

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1980

ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1981

Redakcinė kolegija:

Jonas DOBROVOLSKAS, Mečislovas JUCAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Leonas MULEVICIUS, Giedrė NIUNKIENE, Rita STRAZDŪNAITE (sekretorė), Henrikas ŠADZIUS, Adolfas TAUTAVICIUS, Bronius VAITKEVICIUS (vyr. redaktorius), Regina ZEPKAITE (vyr. redaktoriaus pavaduotoja)

Išleista LTSR MA Istorijos instituto užsakymu

Li237 Lietuvos istorijos metraštis = Ежегодник истории Литвы = The year-book of Lithuanian history / LTSR MA, Istorijos in-tas, LTSR istorijos problem. moksl. taryba; Red. kolegija: B. Vaitkevičius (vyr. red.) ir kt.— V.: Mokslas.

Leidž. nuo 1973 m.

1980 m. 1981. 171 p. Lygiagr. antr. taip pat vok. Str. santr. rus. LTSR MA istorijos in-to leid. 1980 m. bibliogr. / O. Adomonienė, p. 151—153. Bibliogr. išnašose.

Leidiny, skirtas svarbiausiems Lietuvos istorijos mokslinių tyrimų rezultatams skelbti, supažindina su Lietuvos istorijos tyrimo darbais: „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės demografiniai rodikliai 1790 m. gyventojų surašymo duomenimis“, „Iš Lietuvos kile Tartu universiteto studentai 1802—1919 metais“ ir kt.

**BBK 63.3(2L)
9(TL)**

0505040000

M 10604—021
M 854(08)—81 Z—81

© LTSR MA Istorijos institutas, 1981

ARCHYVŲ SAUGYKLOSE

ETNOGRAFINĖ MEDŽIAGA LIETUVIŲ MOKSLO DRAUGIJOS TAUTOSAKOS RANKRAŠČIUOSE

Lietuvių mokslo draugija, įsikūrusi Vilniuje 1907 m., daug dėmesio skyrė tautosakos rinkimui. Šito darbo reikalingumas buvo akcentuojamas draugijos narių susirinkimuose, spaudoje, taip pat atsišaukimuose į visuomenę. Išleidusi „Trumpą folklioro dalykams rinkti programą“¹ ir ją išplatinusi, Lietuvių mokslo draugija sudarė gana tankų tautosakos rinkėjų tinklą. Šios organizacinės priemonės buvo veiksmingos. Į draugijos archyvą pradėjo plaukti tautosakiniai užrašymai iš visos Lietuvos. Jame susidarė atskiras tautosakinių rankraščių fondas, kuris greitai augo ir turėjo. Kartu su naujai surinkta medžiaga į šį fondą kasmet patekdavo dešimtys senų ir labai vertingų rankraščių, buvusių iki tol asmenine įvairių mokslininkų bei atskirų tautosakos rinkėjų nuosavybe. Per nepilną dešimtmetį (iki Pirmojo pasaulinio karo) šiame fonde susikauptė apie 45 000 tautosakos kūrinių užrašymų. Po karo iki pat draugijos uždarymo 1938 m. šį fondą toliau turtino draugijos globojami Vilniaus krašto tautosakos rinkėjai, padidinę jame esančių tautosakos kūrinių skaičių iki 72 000 vietų.

Lietuvių mokslo draugijos sukaupti tautosakos rankraščiai dabar saugomi Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Lietuvių tautosakos rankraštyne ir sudaro jame atskirą fondą (LMD). Šie rankraščiai yra reikšmingi ne tik folkloristikai, bet ir etnografijai, nes juose kartu su tautosakos kūrinių yra užfiksuota nemažai etnografijos dalykų. Su daugeliu jų produktyvesni tautosakos rinkėjai susidurdavo savaime. Antai, rinkdami kalendorinių, šeimos ir darbo švenčių bei apeigų metu atliekamų tautosakos kūrinių, jie daugiau ar mažiau domėdavosi ir pačiomis šventėmis bei apeigomis. Tuo labiau, kad šias šventes bei apeigas aprašinėti ragino „Trumpa folklioro dalykams rinkti programa“, kurioje senovės papročių aprašymo klausimams yra paskirtas išstis skyrius². Etnografinės medžiagos rinkimą skatinančių klausimų yra ir kituose programos skyriuose³.

Lietuvių mokslo draugijos tautosakos rankraščiuose esančios etnografinės medžiagos mokslinė vertė nevienoda. Vieni aprašymai yra gana

¹ Trumpa folklioro dalykams rinkti programa. Sutaisyta d-ro K. Griniaus ir L. M. D-jos Folklioro Komisijos narių: prof. E. Volterio, d-ro J. Basanavičiaus, kun. J. Tumo ir adv. A. Janulaičio.— Vilniuje, 1910, 32 p.

² Trumpa folklioro dalykams rinkti programa, p. 26—30.

³ Ten pat, p. 11, 19, 20, 22.

išsamūs, kiti — labai glausti, fragmentiški. Tačiau ir pastaruosiuose esama nemažai etnografių dėmesio vertų žinių bei atskirų pastebėjimų.

Čia pateikiamų aprašų duomenys suskirstyti į šias grupes: žmonės ir aplinka, šeimos papročiai, kalendorinių švenčių papročiai, darbo papročiai, įvairi tematika. Aprašų apimtis pažymėta taip: kai rankraščio lapai prirašyti abiejose pusėse, nurodomas aprašo lapų, o kai vienoje pusėje — puslapių skaičius. Trumpų aprašų apimtis pažymėta teksto eilučių skaičiumi. Aprašų pavadinimai laužtiniuose skliausteliuose duoti parengėjo.

Tikimasi, kad čia medžiagos duomenys bus naudingi liaudies kultūros istorijos tyrinėtojams.

Raseinių apskrities miestas ir jo apylinkės. Užrašė Kušelis 1887 m., 21 l.— LMD I 1000 (21—24).

Aprašas rusų kalba. Jame aprašyti Raseinių miesto ir apylinkių gyventojai, jų kalba, būdas, buitinis, kai kurie papročiai ir kt. Į aprašą įterptos kelios vestuvių ir vaišių dainos, užrašytos lietuvių kalba.

[Okininų sąrašai]. Užrašė J. Aidulis 1932—1933 m., 11 l.— LMD III 57 (176—181).

Plikių, Petkauščiznos (Zirmūnų vls., Lydos aps.), Kalvių, Sklodonių, Paąžuolės (Rūdūnios vls., Lydos aps.) ir Kaziukonių (Varėnos vls., Vilniaus—Trakų aps.) kaimų ūkininkų sąrašai-lentelės, kuriose užfiksuota turimos žemės plotas, gyvulių ir paukščių kiekis, ūkio padargai, šeimos sudėtis, samdiniai, moksleiviai, vartojama kalba ir kai kurie kiti duomenys.

Mūsų troba. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 2 l.— LMD I 588(7) 4.
Beletrizuotas gyvenamojo namo ir jo sudėtinių dalių, taip pat gėlių darželio bei kiemo aprašymas.

Mūsų klėtis. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 3 l.— LMD I 588(8).
Beletrizuotas trejų durų klėties aprašymas. Be to, šiame aprašyme apibūdinta laidas, staldas, daržinės, jauja ir kai kurie kiti pastatai.

Vienkiemis. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 p.— LMD I 588(9).
Aprašyme apibūdinti vienkiemio trobesiai ir laukai.

Soda. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 2 l.— LMD I 588(10).
Beletrizuotas sodžiaus gatvės aprašymas.

Miestelis. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 2 l.— LMD I 588(11).
Beletrizuotas miestelio gatvių, pastatų, svarbesnių įstaigų, turgaus aikštės aprašymas.

Bažnytkiemis. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 l.— LMD I 588(12).
Beletrizuotas bažnyčios, varpinės, šventoriaus, špitolės, klebonijos, ūkininkų pastatų aprašymas.

Kapai. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 p.— LMD I 588(13).
Beletrizuotas parapijos kapinių aprašymas.

Dvaras. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 l.— LMD I 588(14).
Beletrizuotas dvaro rūmų ir kelio į juos aprašymas.

Sodnas. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 l.— LMD I 588(15).
Beletrizuotas dvaro sodo aprašymas.

Juodoji giria. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 l.— LMD I 588(16).
Beletrizuotas spygliuočių miško medžių, paukščių, žvėrių, uogų aprašymas.

Baltmiškis. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 l.— LMD I 588(17).
Beletrizuotas lapuočių miško aprašymas.

Grybai. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. 1888 m., 7 p.— LMD I 1063(509).
Surašyti 26 grybų pavadinimai, kai kurie jų požymiai, augimo vieta ir laikas.

[Pavasariniai grybai]. Fragmentas. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. 1887—1888 m., 5 eil.— LMD I 1060(188).

⁴ Visi čia pateikti Zemaitės aprašai paskelbti kn.: Zemaitė. Raštai.— V., 1957, t. 5, p. 581—612.

- * * *
- [Vestuvių aprašymas].** Užrašyta šiaurės rytų Lietuvoje apie XIX a. pabaigą, 24 p.— LMD I 195(101—102).
- Aprašas platus, išsamus; nuosekliai ir smulkiai aprašyti visi vestuvių eigos epizodai; duotas vainiko padavimo oracijos tekstas.
- [Vestuvių papročiai].** Užrašė A. Bielinis Klovainių prp., Panevėžio aps. 1926 m., 9 p.— LMD I 474(364—366).
- Aprašymas nuoseklus, tačiau atskiri vestuvių epizodai, pvz., piršlybos, kraičių išvežimas, aprašyti gana plačiai.
- [Vestuvės].** Užrašė M. Markauskis Mosėdžio apyl., Telšių aps. 1910 m., 1 p.— LMD I 1002(119).
- Apraše suminėti tik svarbiausi apeigų momentai.
- Per vestuves (seniau).** Užrašė P. Karlonas Mergežerio k., Varėnos prp., 1934 m., 5 p.— LMD III 120(3).
- Nuosekliai aprašyta vestuvių eiga, tačiau kai kurie epizodai gana fragmentiški.
- Vestuvių apeigos.** Atskiri epizodai: vainiko pynimas, išleistuvės į jungtuves ir kt. Užrašė T. Gruodytė Gervėčių apyl., (dabart. Astravo raj., Baltarusijos TSR), 9 p.— LMD I 640(1).
- Vestuvių apeigos.** Užrašė M. Paškevičiūtė Saločių prp., Pasvalio aps. 6 p.— LMD I 396(14).
- Aprašas fragmentiškas.
- Vestuvės.** Užrašė V. Cepulytė Tverėčiaus prp., Svenčionių aps., 5 p.— LMD I 400(1).
- Aprašas lakoniškas.
- Vestuvių apeigos.** Užrašė E. Palevičiūtė Videniškių prp., Vilniaus aps. 1920 m., 4 l.— LMD I 478(42).
- Aprašas fragmentiškas. Jame duodami 4 oracijų bei 8 dainų tekstai ir apibūdintos jų atlikimo aplinkybės.
- [Vestuvės].** Atskiri fragmentai. Užrašė H. Gudelaitis Kaltanėnų vls., Svenčionių aps. 1934 m., 4 eil.— LMD III 149(159—162, 166—170, 172—174, 227—228).
- [Vestuvės].** Atskiri vestuvių eigos epizodai ir jų metu atliekamų dainų fragmentai. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp., Svenčionių aps. 1972 m., 11 p.— LMD I 197a(1).
- Vestuvės.** Fragmentai. Užrašė A. Chvambaris Siaulių aps. 1912 m., 3 p.— LMD I 473(5).
- [Vestuvės].** Atskiri epizodai su keliomis jaunosios raudomis ir jaunųjų keltuvių daina. Užrašė A. Bielinytė Tverėčiaus prp., Svenčionių aps., 2 p.— LMD I 194(1—4).
- Vestuvių apeigos.** Atskiri fragmentai. Užrašė J. Gaidamavičiūtė Svenčionių prp. ir aps. 1926 m., 3 p.— LMD I 627(61).
- Vestuvių papročiai ir burtai.** Atskiri fragmentai. Užrašė E. Karaciejūtė Varėnos vls., Trakų aps., 6 p.— LMD I 614(1,44).
- Sodžiuje vestuvės.** Atskiri fragmentai. Užrašė E. Barauskaitė Svenčionių aps., 3 p.— LMD I 648(33).
- [Vestuvių papročiai].** Atskiri fragmentai. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp., Svenčionių aps. apie 1928 m., 7 p.— LMD I 475(1).
- Mitulyš.** Su mitulio vaidmeniu susiję vestuvių epizodai. Užrašyta Kupiškio vls., Panevėžio aps., 3 p.— LMD I 316(16).
- [Vestuvės].** Sodo pirkimo fragmentas. Užrašė A. Bielinis Vajasiškio prp., Zarasų aps. 1926 m., 13 eil.— LMD I 474(720).
- [Vestuvės].** Vainiko padavimo epizodas. Užrašė J. Elisonas Subačiaus vls., Panevėžio aps. 1910 m., 1 p.— LMD I 661(28).
- [Ožys].** Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Raseinių prp. ir aps. 1888 m., 2 p.— LMD I 1000(5).
- Aprašyta, iš kokių medžiagų ir kaip pagaminamas žemaičių vestuvių persirengėlio, atliekančio ožio šokį jaunųjų keltuvių rytą, kostiumas; nupaišyta ožio išvaizda.
- Moterų senovės mada čiuprynas kirpti.** Užrašė M. Slančiauskas Joniškio vls., Siaulių aps. apie 1893 m., 1 p.— LMD I 1063(1076).
- Lėlės koją gerti.** Naujagimio prausimas; apsilankusių vyrų kepurių nuėmimas ir jų išpirkimas; vaisės. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Raseinių prp. ir aps. 1888 m., 3 p.— LMD I 1000(41). Skelbta kn.: Pasakos, sakmės, oracijos. Šurinko Mečislovas Davainis-Silvestraitis. V., 1973, nr. 63, p. 209—211.

[Gimtuvės]. Pribuvėjos teisė nutraukti apsilankusių vyrų kepures. Užrašė H. Gudelaitis Kaltanėnų vls., Svenčionių aps. 1933 m., 7 eil.—LMD III 66(59).

[Gimtuvės]. Pribuvėjos teisė nuimti užėjusių vyrų kepures, nurišti moterų skareles ir reikalauti išpirkos. Užrašė A. Bielinis Vajasiškio prp., Zarasų aps. 1926 m., 6 eil.—LMD I 474(704).

[Gimtuvės ir krikštynos]. Užrašė A. Bielinis Tverečiaus prp., Svenčionių aps. 1927 m., 3 p.—LMD I 197a(2).

Apraše užfiksuota daug su gimtuvėmis ir krikštynomis susijusių burtų bei prietarų.

Per krikštynas (seniau). Pribuvėjos teisė nutraukti atėjusių vyrų kepures, moterų skareles; kūmai, jų išleidimas į bažnyčią ir sutikimas, grįžus iš jos; vaisės; pribuvėjos išvežimas. Užrašė P. Karlonas Mergežerio k., Varėnos prp. 1934 m., 2 p.—LMD III 120(2).

Krikštynos. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 2 l.—LMD I 588(18).

Aprašymas beletrizuotas.

[Krikštynos]. Fragmentas. Užrašė J. Palukaitis Gaidės prp. (dabart. Ignalinos raj.) 1916 m., 12 eil.—LMD I 199a(64).

Krikštynų papročiai. Užrašė E. Karaciejūtė Varėnos vls., Trakų aps., 1 p.—LMD I 614(2).

Per laidotuves (seniau). Liگونio marinimas; mirusio pašarvojimas; giesmininkai; atsisveikinimas su mirusiu prie kapo duobės; paminėjimas. Užrašė P. Karlonas Mergežerio k., Varėnos prp. 1934 m., 2 p.—LMD III 120(3a).

Pakasynos. Užrašė R. Sabaliauskienė Puvočių km., Marcinkonių prp. (dabart. Varėnos raj.) 1935 m., 23 l.—LMD III 152(68).

Aprašymas beletrizuotas.

[Laidotuvės]. Atskiri fragmentai. Užrašė A. Bielinis Tverečiaus prp., Svenčionių aps. 1926 m., 1 p.—LMD I 474 (684—686).

Laidotuvių papročiai. Fragmentas. Užrašė E. Karaciejūtė Varėnos vls., Trakų aps., 8 eil.—LMD I 614(13).

* * *

[Naujų metų sutiktuvės]. Užrašė A. Bielinis Tverečiaus prp., Svenčionių aps. apie 1928 m., 2 p.—LMD I 475(105—106).

[Trys karaliai]. Šventės fragmentas. Užrašė A. Bielinis Tverečiaus prp., Svenčionių aps. apie 1928 m., 1 p.—LMD I 475(114).

Užgavėnės. Užgavėnių valgiai, persirengėliai, bergždinikių pirkimas; supynės. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 l.—LMD I 588(2).

Aprašymas beletrizuotas.

[Užgavėnės]. Pasivažinėjimai, valgiai, lašinskio ieškojimas. Užrašė A. Bielinis Klovainių prp., Panevėžio aps. 1926 m., 2 p.—LMD I 474(355—359).

Užgavėnių žaislai. Apaštalai, kalviai, ubagai ir kiti persirengėliai; lašininis ir kanapinis; bičių vežiojimas, jaučio, meškos vedžiojimas; kvietimas į pirtį ir kt. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. 1894 m., 3 p.—LMD I 1060 (152—170).

[Užgavėnės]. Kaladės vilkimo fragmentas. Užrašė J. Palukaitis Naujamiesčio mstl., Panevėžio aps. 1917 m., 6 eil.—LMD I 588a(3).

Užgavėnės. Kumelių įvažinėjimo fragmentas. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. 1900 m., 8 eil.—LMD I 1060(820).

[Užgavėnės]. Persirengėliai. Užrašė A. Bielinis Tverečiaus prp., Svenčionių aps. 1926 m., 13 eil.—LMD I 474(903).

Užgavėnės. Bičių vežiojimas; laimos kepimas pelenų dieną. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Vaškų prp., Panevėžio aps. 1887 m., 2 p.—LMD I 1000(3P). Skelbta kn.: Pasakos, sakmės, oracijos. Surinko Mečislovas Davainis-Silvestraitis. V., 1973, nr. 107, p. 333—334.

Papelenius, arba papielčius. Lašiniaus vilkimas į Prūsus, kanapinio gaudymas; vaisės. Užrašė J. Davainienė-Silvestraitienė Raseinių prp. ir aps. 1887 m., 2 p.—LMD I 1000(11). Skelbta kn.: Pasakos, sakmės, oracijos. Surinko Mečislovas Davainis-Silvestraitis. V., 1973, nr. 84, p. 276—277.

Pelenė, arba pelenija. Dantų plovimas karčemoje; kaladės (t. y. lašiniaus) vilkimas iš kiemo į kiemą. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Vaškų prp., Panevėžio aps. 1887 m., 1 p.—LMD I 1000(29). Skelbta kn.: Pasakos, sakmės, oracijos. Surinko Mečislovas Davainis-Silvestraitis. V., 1973, nr. 106, p. 332—333.

[Pelenų diena]. Barstymasis šventintais pelenais, pelenų dienos valgiai, dantų plo-
vimas karčemoje. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp., Švenčionių aps. apie 1928 m., 1 p.—
LMD I 475(165—166).

Pelanija. Fragmentas. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. 1894 m., 6 eil.—LMD
I 1060(171—174).

Gavėnė. Gavėnios valgiai; pasninkavimas. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių
aps., 1 l.—LMD I 588(3).

Aprašymas beletrizuotas.

Verba. Fragmentas. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. 1894 m., 3 eil.—LMD I
1060(175).

Velykos. Namų ruoša prieš velykas; valgiai, jų šventinimas; velykavimas (kiaušinia-
vimas); laistymasis vandeniu. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 2 l.—LMD I
588(4).

Aprašymas beletrizuotas.

Per velykas ir visus metus. Užrašė P. Karlonas Mergežerio k., Varėnos prp. 1934 m.,
5 p.—LMD III 120(4).

Trumpai aprašytos kai kurios kalendorinės (religinės) šventės (Nauji metai, trys
karaliai, grabnyčios, velykos) ir su jomis susiję papročiai (lalavimas, kiaušiniavimas).

[Velykos]. Lalautojai; supimasis stipuoklėse. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp.,
Švenčionių aps. apie 1928 m., 1 p.—LMD I 475(242).

[Velykos]. Rankų mazgojimo velykų antrą dieną fragmentas. Užrašė J. Palukaitis
Naujamiesčio mstl., Panevėžio aps. 1917 m., 6 eil.—LMD I 588a(2).

[Velykos]. Kiaušinių ritinėjimo bei mušimo fragmentai. Užrašė A. Bielinis Tverė-
čiaus prp., Švenčionių aps. apie 1928 m., 2 p.—LMD I 475(225—230).

[Velykos]. Kiaušiniautojų, žėkų lankymosi fragmentai. Užrašė E. Karaciejūtė Varėnos
vls., Trakų aps., 1 p.—LMD I 614(60).

Velykų žaislai. Fragmentai. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. 1894 m., 11 eil.—
LMD I 1060(176—180).

[Velykos]. Velykų nakties bažnytinių apeigų fragmentas. Užrašė O. Ribinskienė
Klovainių mstl., Panevėžio aps., 2 p.—LMD I 541(4).

[Sekminės]. Piemenų šventės fragmentas. Užrašė A. Bielinis Vajasiškio prp., Zara-
sų aps. 1926 m., 10 eil.—LMD I 474(726).

[Sekminės]. Piemenų vaišių fragmentas. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp., Šven-
čionių aps., 1 p.—LMD I 660(50).

Kupoliavimas. Vaistažolių rinkimas, vainikų pynimas; laužų kūrenimas, stebulės de-
ginimas; vaišės, jaunimo pasilinksminimai. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Vaškų prp.,
Panevėžio aps. 1887 m., 2 p.—LMD I 1000(27).

Piemenų balius. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiaulių aps., 1 l.—LMD I 588(5).
Beletrizuotas piemenų puotos per sekmines aprašymas.

[Joninės]. Piemenų, jaunimo papročiai; kupoliavimas. Užrašė A. Bielinis Klovainių
prp., Panevėžio aps. 1926 m., 1 p.—LMD I 474(347, 349).

[Mintynės]. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp., Švenčionių aps. 1926 m., 1 p.—LMD I
474(904—905).

Kūčios ir kalėdos. Kūčių dienos darbai, namų ruoša, vakarienė, jos metu valgomi
valgiai; samdinių išvažiavimas į namus per kalėdas. Užrašė Zemaitė Užvenčio prp., Šiau-
lių aps., 3 l.—LMD I 588(1).

Aprašymas beletrizuotas.

[Kryžiavos dienos]. Laukų ir kryžių lankymas. Užrašė A. Bielinis Vajasiškio prp.,
Zarasų aps. 1926 m., 10 eil.—LMD I 474(837).

* * *

[Šienapjūtė]. Jaunimo drabužiai šienapjūtės metu; valiavimai. Užrašė A. Bielinis
Klovainių prp., Panevėžio aps. 1926 m., 1 p.—LMD I 474(359—361).

[Rugiapjūtė]. Pirmasis pėdas. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp., Švenčionių aps.
1926 m., 9 eil.—LMD I 474(918).

[Rugiapjūtė]. Darbo pradžios ir pabaigos fragmentai. Užrašė V. Kuzmickaitė Vil-
niaus aps., 2 p.—LMD I 618(3—4).

[Rugiapjūtė]. Pabaigtuvių fragmentas. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp., Svenčionių aps., 9 eil.—LMD I 660(162).

[Rugiapjūtė]. Pabaigtuvių fragmentas. Užrašė H. Gudelaitis Kaltanėnų vls., Svenčionių aps. 1934 m., 5 eil.—LMD III 149(185).

Pabaigtuvės. Rugiapjūtės pabaigtuvių vainiko įteikimas šeimininkui; vaišės. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Eržvilko prp., Raseinių aps. 1887 m., 7 p.—LMD I 983(1).
Aprašas lenkų kalba. Kelios dainos ir viena vainiko įteikimo oracija užrašyta lietuvių kalba.

Rugiapjūtės papročiai. Atskiri fragmentai. Užrašė V. Čepulytė Tverėčiaus prp., Svenčionių aps., 1 p.—LMD I 400(77).

Apeigos linus raunant. Talka, baravedės vainikavimas, dainos. Užrašė M. Paškevičiūtė Šaločių prp., Pasvalio aps., 3 p.—LMD I 396(13).

* * *

[Gyvenamo namo statyba]. Pamatų padėjimo ir įkurtuvių papročių fragmentai. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Raseinių prp. ir aps. 1888 m., 2 p.—LMD I 1000(1).

Troboš. Vietos trobai parinkimas, palankaus statymo laiko laukimas; medžiagos, svarbiausios detalės, darbai; troboš dalyš ir jų paskirtis. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Raseinių prp. ir aps. 1889 m., 7 p.—LMD I 1000(42).

Lopšio parengimas. Medžiagų paruošimas, lopšio pynimas ir pakabinimas. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Zemaitijoje XIX a. pab. ar XX a. pradžioje, 3 p.—LMD I 267a(1).

Aludaris. Alaus poreikiai, jo gaminimo darbai, įrankiai, indai ir kt. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Raseinių prp. ir aps. 1889 m., 6 p.—LMD I 1000(43).

1 [Etiketą]. Pasisveikinimas, kvietimas į svečius, svečių priėmimas ir vaišinimas; ūkio pavedimas vaikams ir turto dalinimas; kaimynų tarpusavio santykiai. Užrašė A. Bielinis Tverėčiaus prp., Svenčionių aps. 1926 m., 10 p.—LMD I 474(630—654, 667—674).

[Etiketą]. Žmonių bendravimo, atskirų kalendorinių švenčių papročių fragmentai. Užrašė V. Gaižutis Linkmenų prp. (dabart. Ignalinos raj.), 9 p.—LMD I 997(10—28).

[Etiketą]. Linkėjimai, radus statant trobą, sėjant javus, sodinant kopūstus, kepant duoną, verdant kisielių, sukant sviestą, taisant audeklą; padėka už šilumą, iš pirties sugrįžus, linkėjimai nusipraususiems. Užrašė M. Jurgelis Gruzdžių vls., Šiaulių aps. 1913 m., 9 l.—LMD I 209(135—141, 168—169).

[Etiketą]. Linkėjimai, radus sodinant kopūstus, statant trobas ir kt. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. 1900 m., 10 eil.—LMD I 1060(837—839).

[Pirties lankymas]. Atskiri fragmentai. Užrašė E. Karaciejūtė Varėnos vls., Trakų aps., 9 eil.—LMD I 614(66—67).

* * *

Šiauliškių drabužiai. Užrašė M. Slančiauskas Šiaulių aps. apie 1873 m., 13 l.—LMD I 898(1).

Aprašyti vyrų ir moterų drabužiai, dėvėti baudžiaivos laikais Gruzdžių, Joniškio ir Zagarės parapijose. Pateikti kai kurių drabužių piešiniai bei atskirų jų detalių brėžiniai.

[Mergaičių papuošalai]. Užrašė A. Bielinis Klovainių prp., Panevėžio aps. 1926 m., 1 p.—LMD I 474(348).

Valgiai. Užrašė J. Rimšelis Daugeliškio prp., Svenčionių aps. 1934 m., 5 p.—LMD III 93(2).

Aprašyta, iš ko ir kaip gaminami šie valgiai: šaltanosiai, ruliai, salimas, raugienė, kisielius, bulbiešninkas, putelis, maltiniai, bulbaklečiai, dešros bulvinės, dešros miltinės, žaliabatviai.

[Valgiai]. Užrašė Keinytė Daugeliškio prp., Svenčionių aps. 1934 m., 2 p.—LMD III 94(1—8).

Aprašyta, iš ko ir kaip gaminami šie valgiai: kugelis, murcai, bulbiešninkai, putelis, sirnykai, kačiukai, duonos kleckai, bulvių kleckai.

Valgiai. Užrašė L. Misiūnas Daugeliškio prp., Svenčionių aps. 1934 m., 1 p.—LMD III 97(12).

Aprašyta, iš ko ir kaip gaminami valgiai: juodajukis, rasalienė, bulbiešninkai, švilpikai.

Muzikališki, signališki ir zabovų instrumentai, Lietuvoje vartojami. Kanklės cimbolai, gintars, arpa, muzika arba skripta, basetlė, čirpynė, plerpynė, būbnelis, būgnas, barškynė, tarškynė, klerkynė, vamzdis ilgasis, vamzdis striukasis, dūdelė, pyplys, birbynė, birbynė mažesnioji, liurlynė, vamzdis liepinis, stebulė arba viktstrujis, triūba, suktinė, triūba didžioji, daudytės, mažoji triūbikė, klarneta, fleita, lumzdžia, veltornija, gudų dūda (kobza), skaudutis, kūlinė (kobza), Vilniaus dūda, skudutis, cipynė, bandūra, vamzdžiukas, švilpynė, armonika, zuikvamzdis, ūžinė. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Žemaitijoje apie 1899 m., 10 l.—LMD I 229(447—489) ir I 198(8—18, 20—43).

Zinios apie instrumentus ir jų paskirtį bei naudojimą, surankiotos iš žmonių ir kai kurių knygų.

[Žvejybos įrankiai]. Bučius, samtis, marozas, venteris, sietka, kalvaratas, jakeras, meškerė, velkė, tinklas, žieminė meškerė, blizgė, žeberklai, peikena, boba, kūjis. Užrašė V. Raginis Daugeliškio prp., Svenčionių aps., 4 p.—LMD I 981(1).

Visi įrankiai nupiešti ir trumpai nusakyta jų paskirtis.

[Ožys]. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Raseinių prp. ir aps. 1888 m., 1 p.—LMD I 1000(5—6).

Aprašyta, iš kokių medžiagų ir kaip pagaminamas ožiu vadinamas padargas, reikalingas kiekviename ūkyje, o ypač staliams, meistrams.

Kozik (ragutis). Peilis ožio rago kriaunomis. Užrašė M. Davainis-Silvestraitis Žemaitijoje apie 1890 m., 2 p.—LMD I 198(19).

Detalus peilio pasigaminimo aprašas lenkų kalba. Duotas piešinys.

Dažų receptai siūlams dažyti. Užrašė B. Sabas Rodūnės vls., Lydos aps. 1933 m., 2 p.—LMD III 53(80).

Trumpai aprašyta, kaip ir kokie augalai bei kitos lengvai prieinamos medžiagos panaudojamos siūlų dažymui žalia, geltona, tamsiai raudona, mėlyna, riešutine, rausva ir juoda spalvomis.

Klimas Viščinis